

ЕКСПЕРИМЕНТ В ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ: ПЕРШІ КРОКИ

Сучасна дошкільна освіта переживає справжній інноваційний «бум», що проявляється у прагненні педагогів віднайти нові ефективні методи, методики, технології, спробувати свої сили у дослідно-експериментальній діяльності. Вихователі у своїй більшості налаштовані на творчість, експериментування, пошук, намагаються збагатити свій досвід новими педагогічними практиками, інноваційними підходами, з часом забутими педагогічними прийомами. Стали традиційними звернення до минулого – педагогічних технологій Марії Монтесорі, Рудольфа Штейнера, Селестена Френе, та ін.

Яскравою тенденцією в процесах оновлення дошкільної освіти, продукування передових сучасних освітніх технологій стала організація експериментально-дослідницької роботи в дошкільних навчальних закладах. Педагогічний експеримент «дає можливість... перевірити ефективність тих чи інших інновацій в галузі навчання і виховання, порівняти значущість різних факторів у структурі педагогічних процесу і обрати найкраще (оптимальне) для відповідних ситуацій їх поєднання, виявити необхідні умови реалізації певних педагогічних завдань» (Енциклопедія освіти / акад. пед. наук України ; головний ред. В.Г.Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 251).

Сприяв цьому і той факт, що все частіше в заклади почали приходити випускники педагогічних університетів, що закінчили магістерську програму, отже ознайомилися з інноваційними тенденціями в дошкільній освіті та одержали навички організації експериментального дослідження. І все ж педагогічні колективи, прагнучи зробити свій дошкільний заклад інноваційним та одержати статус експериментального, стикаються з низкою труднощів, які вони часто без сторонньої допомоги не здатні подолати. Серед основних ускладнень такі: нездатність виокремити головну ідею, яка могла б стати предметом дослідження; неясність для педагогів специфіки змісту,

методів, способів дій; нерозуміння цінностей, які лежать в основі інноваційної діяльності; неспроможність акумулювати зусилля всього колективу для вирішення завдань експерименту; невміння правильно оформити документи.

Метою нашої статті і стали рекомендації педагогічним колективам щодо вироблення оптимального шляху організації експериментальної роботи в дошкільному навчальному закладі. Пропонуємо п'ять перших кроків, які потрібно зробити педагогічним колективам на шляху до започаткування дослідно-експериментального процесу.

Крок 1. Ознайомитися з нормативними документами, зокрема, Положенням про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 7 листопада 2000 р. за №522; для столичних педагогів – Положенням про порядок організації та проведення педагогічного експерименту регіонального рівня від 12 лютого 2008 року. У цих документах розкриваються загальні питання щодо організації експерименту, подаються вимоги до складання заявки, програми та календарного плану, позиції щодо управління та фінансування.

Крок 2. Проаналізувати інноваційний потенціал педагогів свого закладу, що підтверджує чи навпаки заперечує можливість здійснювати експериментальну діяльність. Відомо, що один у полі не воїн і якщо ідеєю експерименту заражені лише керівники, мало буде користі. Ознаками хорошого інноваційного потенціалу педагогічного колективу є такі: налаштованість працівників на дитину та її розвиток; домінування в колективі особистісно орієнтованих взаємин між колегами та по відношенню до дітей; здатність генерувати нові ідеї та готовність втілювати їх в практику; гнучкість мислення; толерантність; високий рівень рефлексивності. Чим більше в дошкільному закладі нового інноваційного, тим ближчим він є до експериментального. Педагогічний експеримент має об'єднати колектив, перетворити його в дружню команду, стимулювати творчість кожного.

Крок 3. Визначитися із головною педагогічною ідеєю. Підґрунтям будь-якого експериментального дослідження має стати насамперед *інноваційна ініціатива* – педагогічна ідея, авторами якої можуть бути як колективи в цілому, так і окремі педагоги. Звідки беруться нові ідеї? Насамперед, з самого життя, з практики педагогічної діяльності, з аналізу педагогічних перемог та поразок. Варто проаналізувати педагогічні підходи, виокремити позиції, які заслуговують особливої уваги і можуть претендувати на предмет дослідження (наприклад, у дошкільному закладі створені хороші матеріальні умови для фізичного розвитку дітей і виникла необхідність перевірити можливості системного його застосування, чи вже стихійно накопичено певний інноваційний досвід, який потребує експериментальної перевірки, або з'явився інтерес до зарубіжної методики освіти дітей).

Сьогодні в поле зору педагогічних працівників в контексті дослідно-експериментальної роботи потрапляють питання педагогічних умов організації інклюзивної освіти, особливості втілення здоров'язбережних технологій, педагогічні практики адаптивної освіти, впровадження сучасних технологій навчання англійської мови та ін. Актуальними для подальшого вивчення залишаються питання організації інклюзивної освіти, зокрема індивідуального супроводу дітей з різними освітніми потребами; застосування інформаційно-комунікаційних технологій; проблеми екологічного виховання, розвитку творчих здібностей засобами різних видів діяльності, зміцнення фізичного та психічного здоров'я, безпечної життєдіяльності дошкільників тощо.

Крок 4. Бажано налагодити співробітництво з науковою кафедрою чи окремим науковцем, які можуть забезпечити науковий супровід експерименту, допоможуть виробити програму, підготувати заявку та будуть скеровувати хід експерименту. Варто вітати ситуації, коли науковці (майбутні кандидати, доктори наук) пропонують в рамках власного наукового дослідження здійснити констатувальні та формувальні етапи.

Якщо ж немає такої можливості, можна вдатися до співпраці з науковим консультантом хоча б для епізодичних зустрічей та консультацій.

Крок 5. І ось, коли педагогічний колектив визначився з інноваційною ідеєю, знайшов підтримку і розуміння у наукових колах, варто приступити до складання заявки на проведення експерименту, яка має бути подана до головного управління освіти і науки. Заявка має містити: інформацію про її автора (авторів) та наукового керівника експерименту; формулювання теми дослідно-експериментальної роботи; визначення мети і завдань, гіпотези дослідно-експериментальної роботи; опис інновації; чітко окреслені об'єкт і предмет дослідження; опис очікуваних результатів експерименту; визначення термінів та етапів проведення експерименту; визначення бази проведення експерименту; опис наявного і необхідного забезпечення експерименту, його кошторис; пропозиції щодо змісту і термінів здійснення контролю за ходом експерименту.

Наводимо приклад оформлення окремих складових заявки. Наприклад, *тема* дослідно-експериментальної роботи «Педагогічні практики адаптивної освіти дошкільників»; *метою дослідження може бути*: експериментальна апробація педагогічних практик адаптивної освіти, що орієнтовані на врахування індивідуальних відмінностей та створення сприятливих умов для успішного навчання всіх дітей, виокремлення шляхів їх інтеграції у вітчизняний педагогічний досвід; *об'єкт дослідження* (освітній процес або явище) у нашому випадку – адаптивна освіта дітей дошкільного віку в контексті особистісно орієнтованої моделі; *предмет* (вказується частина об'єкту, в яку можуть входити принципи, зміст, методи, технології, прийоми, форми, умови – все те, що потребує дослідження): форми, методи, шляхи впровадження педагогічних практик адаптивної освіти в навчально-виховний процес дошкільних навчальних закладів. *Гіпотеза* дослідження має бути максимально конкретно і містити мисленне передбачення, прогноз того, що має вийти внаслідок запропонованих підходів. У нашому дослідженні може звучати приблизно так: якщо освітній процес в дошкільному навчальному

закладі буде організовано таким чином, щоб кожна дитина набувала повноцінний досвід в процесі власного активного освоєння предметно-ігрового і соціального середовища і при цьому буде передбачена система моніторингу, яка забезпечить розуміння проблем кожного дошкільника та вчасне втручання педагога завдяки застосуванню ефективних педагогічних практик, — це забезпечить прогресивний розвиток кожної дитини. Ефективним буде застосування адаптивних підходів в контексті особистісно орієнтованої моделі.

Обсяг нашої статті не дозволяє детально зупинитися на інших складових реалізації дослідно-експериментальної роботи. За її рамками залишилися надзвичайно важливі питання, зокрема, питання щодо рівнів експериментальної діяльності; сама методологія наукового дослідження; робота з педагогічним колективом; моніторинг змін; форми звітності.

Втім, варто додати, що формальні ознаки експериментальної діяльності (про які ми багато говорили в цій статті) не мають зупинити інноваційно налаштованих педагогів у їх бажанні творчо здійснитися, у намаганні досягнути нові горизонти професійної діяльності у якості педагога-експериментатора, педагога-дослідника.